

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKiK W GDAŃSKU**

RGD.61-5/07/WW

Gdańsk, dnia 24 września 2007r.

DECYZJA NR RGD.29/2007

Na podstawie art. 23c ust. 1, w związku z art. 23a ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080, ze zmianami) oraz odpowiednio do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 134, poz. 939), stosownie do treści art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U., Nr 50, poz. 331 ze zmianą), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko przedsiębiorcy: Akademia Medyczna w Gdańsku,

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie ww. przedsiębiorcy, polegające na stosowaniu:

I. We wzorcach umownych

1. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),
2. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),
3. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku),
4. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku),

postanowień o następującej treści:

- a) w § 8 ust. 1 „Opłata za studia za dany rok akademicki nie podlega zwrotowi, z zastrzeżeniem zapisów ust. 3”,
- b) w § 8 ust. 2 „W szczególności nie podlegają zwrotowi wpłacone kwoty za studia w przypadku rezygnacji ze studiów w trakcie roku akademickiego”,
- c) w § 8 ust. 3 „W przypadku rezygnacji ze studiów przed rozpoczęciem roku akademickiego, może nastąpić wycofanie opłaty (czesnego) określonej w § ust. 2 lub §

80-824 GDAŃSK, UL. PODWALE PRZEDMIEJSKIE 30

TEL./FAX (058 PREFIKS) 346-29-32, 346-29-33, 301-51-75

E-MAIL: GDANSK@UOKIK.GOV.PL

7 niniejszej umowy, o ile nie później niż na 7 dni przed datą rozpoczęcia roku akademickiego, do Akademii wpłynął stosowny wniosek w formie pisemnej”.

d) w § 13 ust. 2 *„Ewentualne sprawy rozstrzygane będą przez właściwy rzeczowo Sąd w Gdańsku”*,

tj. postanowień uznanych za niedozwolone i wpisanych, na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone,

II. We wzorcach umownych

1. *Umowa* (załącznik nr 3 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),

2. *Umowa* (załącznik nr 4 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),

postanowień o treści:

a) w § 6 ust. 1 *„Wycofanie opłaty określonej w § 4.1 i § 5 umowy w związku z rezygnacją ze studiów może nastąpić nie później niż na 7 dni przed rozpoczęciem roku akademickiego. Opłaty określone w § 4.2 i § 4.3 nie podlegają zwrotowi”.*

b) w § 6 ust. 2 *„W przypadku rezygnacji ze studiów, przerwania studiów, skreślenia z listy studentów w ciągu roku akademickiego wniesione opłaty nie podlegają zwrotowi”*,

tj. postanowień uznanych za niedozwolone i wpisanych, na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone,

co stanowi naruszenie art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów **i nakazuje się zaniechania jej stosowania.**

UZASADNIENIE

W dniu 27 lutego 2007r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwany dalej Prezesem Urzędu lub organem antymonopolowym, wszczął z urzędu postępowanie wyjaśniające, mające na celu wstępne ustalenie, czy umowy za odpłatne formy kształcenia zawierane przez publiczne szkoły wyższe na podstawie art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.), zwaną dalej ustawą o szkolnictwie wyższym, a także regulaminy studiów i inne dokumenty normujące prawa i obowiązki stron, nie zawierają niedozwolonych postanowień umownych, sprzecznych z przepisami Kodeksu cywilnego. Jedną ze szkół wyższych, objętych badaniem była Akademia Medyczna w Gdańsku (zwana dalej Akademią, bądź Uczelnią), która w marcu 2007r. przesłała do Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Gdańsku stosowane w tej Uczelni wzorce umowne. Wyniki wstępnej analizy treści warunków zawartych w tych dokumentach dały podstawę do sformułowania wniosku, że część z nich zbieżna jest z brzmieniem postanowień wzorców umownych uznanych przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej zwany SOKiK) za niedozwolone i wpisanych do *„Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone”* (zwanego dalej Rejestrem).

Mając na uwadze powyższe ustalenia, Prezes Urzędu wydał dnia 20 kwietnia 2007r. postanowienie o wszczęciu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu przez Akademię we wzorcach umownych:

I.

1. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),
2. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),
3. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku),
4. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku),

zapisów o następującej treści:

- a) w § 8 ust. 1 „Opłata za studia za dany rok akademicki nie podlega zwrotowi, z zastrzeżeniem zapisów ust. 3”,
- b) w § 8 ust. 2 „W szczególności nie podlegają zwrotowi wpłacone kwoty za studia w przypadku rezygnacji ze studiów w trakcie roku akademickiego”,
- c) w § 8 ust. 3 „W przypadku rezygnacji ze studiów przed rozpoczęciem roku akademickiego, może nastąpić wycofanie opłaty (czesnego) określonej w § ust. 2 lub § 7 niniejszej umowy, o ile nie później niż na 7 dni przed datą rozpoczęcia roku akademickiego, do Akademii wpłynął stosowny wniosek w formie pisemnej”,
- d) w § 13 ust. 2 „Ewentualne sprawy rozstrzygane będą przez właściwy rzeczowo Sąd w Gdańsku”.

Postanowienia zawarte w podpunktach od a do c mogły być uznane za tożsame z postanowieniem wpisanym w dniu 3 kwietnia 2006r. pod nr 625 do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ K.p.c., na mocy wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 20 października 2005r., sygn. akt XVII Amc 78/05, co mogło stanowić naruszenie art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów, natomiast postanowienie zawarte w podpunkcie d za tożsame z postanowieniem wpisanym w dniu 5 maja 2005r. pod nr 397 do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ K.p.c., na mocy wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 12 stycznia 2005r., sygn. akt XVII Amc 13/04, co mogło stanowić naruszenie art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

II.

1. *Umowa* (załącznik nr 3 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),
2. *Umowa* (załącznik nr 4 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),

zapisów o treści:

- a) w § 6 ust. 1 „Wycofanie opłaty określonej w § 4.1 i § 5 umowy w związku z rezygnacją ze studiów może nastąpić nie później niż na 7 dni przed rozpoczęciem roku akademickiego. Opłaty określone w § 4.2 i § 4.3 nie podlegają zwrotowi”.
- b) w § 6 ust. 2 „W przypadku rezygnacji ze studiów, przerwania studiów, skreślenia z listy studentów w ciągu roku akademickiego wniesione opłaty nie podlegają zwrotowi.”

Postanowienia te mogły być uznane za tożsame z postanowieniem wpisanym w dniu 29 maja 2006r. pod nr 727 do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ K.p.c., na mocy wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 lutego 2006r., sygn. akt

XVII Amc 105/04, co mogło stanowić naruszenie art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania Uczelnia, udzielonej pismem z dnia 09 maja 2007r., nie podzieliła stanowiska Prezesa UOKiK, podnosząc m.in. następujące argumenty:

- ✓ *„... postanowienia umów, o których mowa w przedmiotowym zawiadomieniu są odmiennymi od uznanych wcześniej za naruszające zbiorowe interesy konsumentów”.*
- ✓ *„W przedmiotowej sprawie, zarówno w odniesieniu do wymienionych postanowień rzekomo tożsamy z wymienionym w pozycji 625 rejestru istotna jest kwestia zakazu stosowania przez przedsiębiorców klauzul zabronionych dotyczy jedynie klauzul o identycznym brzmieniu, czy też zakaz stosowania stosuje się także do klauzul podobnych o zbliżonym brzmieniu. Wydaje się, że właściwsze z punktu widzenia prawa jest stanowisko uznające za objęte zakazem jedynie klauzule o treści identycznej z zakwestionowanymi”.*
- ✓ *z uzasadnienia wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 7 lutego 2005r. (sygn. akt XVII Ama 96/03) wynika, iż nie zgodził się on ze stanowiskiem Prezesa UOKiK odnośnie interpretacji art. 479⁴³ K.p.c., że „skoro wyrok z zasady rozstrzyga stosunek sporny istniejący pomiędzy stronami, to rozszerzona prawomocność oznacza, że inne osoby mogą się powoływać na jego skutki, ale jedynie wobec podmiotu, wobec którego orzeczono zakaz stosowania klauzuli. Podobnie należy przyjąć, że właśnie w ten sposób został ukształtowany rezultat postępowania w zakresie tzw. kontroli abstrakcyjnej. W przypadku, gdy przedmiotem roszczenia jest żądanie uznania postanowień wzorca umowy za niedozwolone, sąd uwzględniając powództwo, w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazuje ich wykorzystywania. Zakaz ten dotyczy jednak wyłącznie pozwanego i wyłącznie we wzorcu umowy i w stosunkach z konsumentami”*
- ✓ *„W kontekście obowiązujących przepisów w szczególności art. 106 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym w związku z art. 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 2 oraz 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej AMG nie może być potraktowana w przedmiotowej sprawie jako przedsiębiorca, w następstwie czego nie jest zasadne objęcie jej postępowaniem w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów” (pismo z dnia 27 sierpnia 2007r.)*
- ✓ *„Porównując treść postanowień zawartych we wzorcach umów o warunkach odpłatności, które stanowią przedmiot niniejszego postępowania z postanowieniami wpisanymi do rejestru pod numerem: 397, 625 oraz 727 należy wskazać, iż niniejsze postanowienia nie mogą zostać uznane za tożsame, w związku z czym (jak zostało to już ujęte w piśmie z dnia 9 maja 2007r. ich zastosowanie nie może zostać zakwalifikowane jako czyn naruszający interesy konsumentów”.*

PREZES URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW USTALIŁ, CO NASTĘPUJE:

Akademia Medyczna w Gdańsku jest publiczną uczelnią akademicką, utworzoną w drodze ustawy. Jednym z podstawowych zadań uczelni jest kształcenie studentów w

celu ich przygotowania do pracy zawodowej. Kształcenie odbywa się w formie studiów stacjonarnych – nieodpłatnie oraz w formie studiów niestacjonarnych – odpłatnie.

Zgodnie z art. 160 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym, organizację i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów. Natomiast, zgodnie z ust. 3 tego przepisu, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Stosowane przez Uczelnię ww. wzorce są wzorcami umownymi w rozumieniu art. 384 k.c., których postanowienia są bezpośrednio stosowane w umowach, jakie Uczelnia zawiera ze studentami. Wzorce umowne to wszelkie jednostronnie przygotowane z góry, przed zawarciem umowy, gotowe klauzule (zbiory klauzul) w postaci warunków umów, ich wzorów, regulaminów itp.

Odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy, do której stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zgodnie z art. 750 k.c. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Występują w niej zatem dwie strony: Uczelnia i student.

Studenci, z którymi Uczelnia zawiera umowy o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych, są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ Kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą.

Natomiast Uczelnia, w myśl definicji zawartej w art. 4 ust. 1 pkt a ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów, zgodnie z którą przedsiębiorcą jest także osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, organizująca lub świadcząca usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, traktowana jest jako przedsiębiorca.

PREZES URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW ZWAŻYŁ, CO NASTĘPUJE:

W dniu 21 kwietnia 2007r. weszła w życie ustawa z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50, poz. 331 ze zm.), której art. 131 ust. 1 stanowi, iż *„Do postępowań wszczętych na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów i nie zakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe”*. W związku z tym, że postępowanie w przedmiotowej sprawie zostało wszczęte w dniu 20 kwietnia 2007r., Prezes Urzędu przy jej rozpatrywaniu stosuje przepisy ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. nr 244, poz. 2080 ze zm.), zwanej dalej ustawą o ochronie [...].

Artykuł 23a ust. 1 ustawy o ochronie [...] stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Instrumenty przewidziane przepisami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów gwarantują możliwość podjęcia bezpośredniej ochrony konsumentów, których prawa mogą zostać istotnie ograniczone poprzez określone zachowania przedsiębiorców,

wykorzystujących posiadaną przewagę kontraktową w kontaktach z nieprofesjonalnymi uczestnikami rynku.

Zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie prawnej. Zakazane są więc takie zachowania przedsiębiorców, które naruszają uprawnienia nieprofesjonalnych uczestników rynku, poprzez stosowanie wobec nich działań sprzecznych z prawem.

Zgodnie z art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów: *„Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów”*. Z kolei, zgodnie z treścią art. 23a ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów, *„za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umowy, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479 [45] Kodeksu postępowania cywilnego, naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów”*. Artykuł 23a ust. 2 precyzuje zatem klauzulę generalną zawartą w ust. 1, poprzez egemplifikację najczęściej występujących naruszeń zbiorowych interesów konsumentów.

Dla orzeczenia, że konkretne zachowanie rynkowe przedsiębiorcy stanowi przejaw stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest wykazanie i udowodnienie, że podejmowane przez tego przedsiębiorcę działanie:

- 1) ujawnia się w obrocie konsumenckim, a więc w relacjach pomiędzy podmiotem posiadającym przymiot przedsiębiorcy a konsumentami,
- 2) jest bezprawne,
- 3) godzi w zbiorowe interesy konsumentów.

Ad 1.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że stronami umów:

- 1) *„Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),*
- 2) *„Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),*
- 3) *„Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku),*
- 4) *„Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku)*
- 5) *Umowa* (załącznik nr 3 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),
- 6) *Umowa* (załącznik nr 4 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),

stosowanych w dacie wszczęcia postępowania byli:

- ✓ Akademia Medyczna w Gdańsku, a więc przedsiębiorca, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów, bowiem zgodnie z definicją zawartą w art. 4 pkt 1 ustawy, przez przedsiębiorcę należy rozumieć także osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lip-

ca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807 ze zmianami).

- ✓ Konsument, zgodnie z art. 22¹ Kodeksu cywilnego konsumentem jest osoba fizyczna lub prawna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Umowa zawierana jest więc w obrocie konsumenckim przez „profesjonalistę”, będącego przedsiębiorcą i nieprofesjonalnego uczestnika obrotu, tj. konsumenta. Pierwsza więc przesłanka analizowanego przepisu została spełniona.

Ad 2.

Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, czy dobrymi obyczajami, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Jako „sprzeczne z prawem” należy kwalifikować zachowania niezgodne z nakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych. „Sprzeczne z prawem” są czyny: zabronione i zagrożone sankcją karną, czyny zabronione pod sankcjami dyscyplinarnymi, czyny zakazane przepisami administracyjnymi lub przepisami prawa gospodarczego publicznego, czyny zabronione przepisami o charakterze cywilnym, sprzeczne z nakazami zawartymi w prawie cywilnym lub prawie administracyjnym. Dla ustalenia bezprawności działania przedsiębiorcy wystarczy ustalenie, że jego określone zachowanie koliduje z przepisami prawa (*por. Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz pod redakcją Janusza Szwaji, Urząd Antymonopolowy, Warszawa 1994, s.38-39*). Należy przy tym wskazać, że o ile, generalnie, przepis art. 23 a ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wskazuje na przykładowy katalog działań bezprawnych, które – jak już wskazano - mogą przybierać różne formy i postaci (reklama wprowadzająca w błąd, czyny nieuczciwej konkurencji itd.), o tyle w jednym przypadku norma ta wprost uznaje za bezprawne określony typ zachowań przedsiębiorcy, jakim jest stosowanie postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone i wpisanych do Rejestru. Tak więc dla orzeczenia praktyki należy, w każdym konkretnym przypadku, udowodnić, że łącznie zachodzą następujące przesłanki:

- ✓ przedsiębiorca musi stosować wzorzec umowy,
- ✓ określone postanowienia wzorca umowy muszą zostać uznane, wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za niedozwolone, a następnie wpisane, przez organ do tego uprawniony, do właściwego rejestru.

Jak wynika z ustaleń stanu faktycznego Uczelnia stosowała w obrocie z konsumentami wzorce umowne pn.:

- 1) „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),
- 2) „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),
- 3) „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku),
- 4) „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku)
- 5) Umowa (załącznik nr 3 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),

6) *Umowa* (załącznik nr 4 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),

które - stanowiąc zbiór opracowanych (gotowych) i obowiązujących przepisów (klausul) - opracowane były bez współudziału, czy woli kontrahentów (konsumentów). Jest to zatem wzorzec umowny, poprzez który definiuje się w literaturze przedmiotu¹ wszelkie, jednostronne, przygotowane z góry przez proponentów, przed zawarciem umowy, gotowe klauzule, w postaci warunków umów, ich wzorów, regulaminów itp.

Zgodnie z art. 479³⁶ K.p.c., sprawy o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone należą do wyłącznej właściwości Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Uznanie przez Sąd rażącego naruszenia interesów konsumentów poprzez stosowanie danej (konkretnej) klauzuli umownej skutkuje wpisaniem takiego postanowienia do „*Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone*”. Organem wyznaczonym do prowadzenia Rejestru i dokonywania w nim wpisów klauzul abuzywnych jest, na podstawie art. 479⁴⁵ K.p.c., Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Mając na uwadze zapis art. 479⁴⁴ K.p.c. oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r., sygn. III SZP 3/2006, orzeczenie sądu, w danej sprawie, ma skutek nie tylko wobec przedsiębiorcy, którego postanowienia umowne były przedmiotem oceny przez SOKiK, ale także i wobec osób trzecich, a tym samym zakazane są także i postanowienia umowne, stosowane lub obowiązujące u innych przedsiębiorców, jeżeli tylko ich treść wskazuje na identyczny zamiar, czy skutek prawny. Ze względu na rozszerzoną skuteczność klauzul (art. 479⁴³ K.p.c.) spełniają one taką samą funkcję, jak przepisy prawne, a zatem dla ich oceny – w drodze analogii – stosować należy zasady wykładni przepisów, a przy określaniu znaczenia niedozwolonych postanowień umownych wykorzystywać reguły interpretacji wykształcone w nauce prawa i praktyce orzeczniczej. Dlatego też niedozwolonymi są postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywalnej.

Podobnie w wyroku z dnia 20 czerwca 2006r., sygn. akt III SK 7/06 Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że „*Zgodnie z art. 479⁴³ k.p.c., wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, co oznacza, że uznanie określonej klauzuli za niedozwoloną i wpisanie jej do rejestru działa erga omnes, a dalsze posługiwanie się klauzulą abuzywną wpisaną do rejestru jest zakazane w obrocie prawnym nie tylko względem podmiotu, wobec którego to orzeczono, ale również w identycznych lub podobnego rodzaju stosunkach prawnych zawieranych przez osoby trzecie, bez ograniczenia w żaden sposób kategorii tych podmiotów*”.

Tak więc, aby stwierdzić stosowanie przez skarżonego przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu postanowień wzorców umów wpisanych do rejestru, o którym mowa powyżej, należy wykazać, iż klauzule stosowane przez przedsiębiorcę i klauzule występujące w rejestrze charakteryzują się albo identycznym brzmieniem, albo są nieznacznie zmodyfikowane – co nie ma to istotnego wpływu na zmianę kwalifikacji klauzuli, jako niedozwolonej - albo, pomimo różnicy w brzmieniu klauzule te wywołują tożsame skutki, jak klauzule zapisane już w rejestrze.

Zestawienie klauzul umieszczonych w Rejestrze z postanowieniami zawartymi we wzorcach umownych Akademii Medycznej przedstawia zamieszczona poniżej tablica.

¹ E. Łętowska, *Ochrona niektórych praw konsumentów*, Komentarz, 3. Wydanie, Wydawnictwo C.H. Beck, W-wa 2001r., s. 75.

POSTANOWIENIA UMIESZCZONE W REJESTRZE POSTANOWIEŃ NIEDOZWOLONYCH			POSTANOWIENIA UMIESZCZONE WE WZORCACH AKADEMII MEDYCZNEJ	
LP.	POZYCJA W REJESTRZE	TREŚĆ POSTANOWIENIA	TREŚĆ POSTANOWIENIA	ZAPIS W UMOWIE, REGULAMINIE, UCHWALE
1.	625	<p>„W przypadku rezygnacji studenta z nauki w trakcie semestru, wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi”.</p> <p>Wyrok SOKiK z dnia 20.10.2005r., sygn. akt XVII Amc 78/05</p>	<p>„Opłata za studia za dany rok akademicki nie podlega zwrotowi, z zastrzeżeniem zapisów ust. 3”,</p> <p>„W szczególności nie podlegają zwrotowi wpłacone kwoty za studia w przypadku rezygnacji ze studiów w trakcie roku akademickiego”.</p>	<p>w § 8 ust. 1 w § 8 ust. 2 w § 8 ust. 3</p> <p>a. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),</p> <p>b. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),</p> <p>c. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku),</p> <p>d. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku).</p>
2.	397	<p>„Wszelkie spory rozstrzygać będzie Sąd dla M. Katowic”.</p> <p>Wyrok SOKiK z dnia 12.01.2005r., sygn. akt XVII Amc 13/04</p>	<p>„Ewentualne sprawy rozstrzygane będą przez właściwy rzeczowo Sąd w Gdańsku”.</p>	<p>w § 13 ust. 2</p> <p>a. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),</p> <p>b. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma</p>

				<p>wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),</p> <p>c. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 1 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku),</p> <p>d. „Umowa o warunkach odpłatności w szkole wyższej” (załącznik nr 2 do pisma wewnętrznego nr 9/2006 Kanclerza AMG z dnia 20 lipca 2006 roku).</p>
3.	727	<p>„Przerwanie studiów, ich niepodjęcie lub skreślenie z listy studentów z przyczyn leżących po stronie studenta powoduje brak możliwości zwrotu uiszczzonego już czesnego”.</p> <p>Wyrok SOKiK z dnia 27.02.2006r., sygn. akt XVII Amc 105/04</p>	<p>„Wycofanie opłaty określonej w § 4.1 i § 5 umowy w związku z rezygnacją ze studiów może nastąpić nie później niż na 7 dni przed rozpoczęciem roku akademickiego. Opłaty określone w § 4.2 i § 4.3 nie podlegają zwrotowi”.</p> <p>„W przypadku rezygnacji ze studiów, przerwania studiów, skreślenia z listy studentów w ciągu roku akademickiego wniesione opłaty nie podlegają zwrotowi.”</p>	<p>w § 6 ust. 1</p> <p>w § 6 ust. 2</p> <p>a. Umowa (załącznik nr 3 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku),</p> <p>b. Umowa (załącznik nr 4 do pisma wewnętrznego nr 10/2006 Kanclerza AMG z dnia 29 sierpnia 2006 roku).</p>

Wyniki analizy porównawczej postanowień zawartych we wzorcach stosowanych przez Akademię Medyczną z klauzulami umieszczonymi w Rejestrze (punkt 1 i 3 Tablicy) pozwalają na stwierdzenie, że – pomimo braku identyczności literalnej – stosowanie ich wywołuje tożsame skutki.

Klauzule w punkcie 1 i 3 Tablicy

Kwestionowane klauzule wyłączają w ogóle, lub pod pewnymi warunkami możliwość zwrotu opłat wniesionych za studia przez Studenta, jeżeli wniosek w sprawie zwrotu złożony został po rozpoczęciu zajęć danego roku akademickiego, bądź też student zrezygnował, powtarza rok, został skreślony z listy studentów lub przeniósł się do innej uczelni, czy złożył wniosek o wycofanie opłaty z opóźnieniem. Zatem student, który uiszczył czesne w formie jednorazowej opłaty, a w trakcie roku akademickiego został skreślony z listy studentów lub też rozwiązał umowę, czy nie w terminie złożył wniosek o wycofanie opłaty, nie uzyska zwrotu opłaty za studia, czy tej części opłaty, która odpowiada okresowi nauki po skreśleniu z listy lub rozwiązaniu umowy, a więc okresowi w którym nie korzysta już z usług świadczonych przez Uczelnię.

Kwestionowane klauzule powodują także, że nie zwraca się opłat uiszczonych przez studenta za cały semestr, w przypadku, gdy rezygnuje on w trakcie trwania tego semestru z dalszej nauki lub nie wniesie w terminie 7-dniowym wniosku o wycofanie opłaty. Odbywa się to kosztem studenta, który w takich przypadkach pozbawiony jest możliwości dochodzenia roszczeń lub dochodzenia ich w znikomym zakresie.

Umowa o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy zlecenia. Zgodnie z art. 746 § 1 k.c. dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie, licząc się oczywiście z konsekwencjami, jakie się z tym wiążą. Nie można też – biorąc pod uwagę unormowanie zawarte w § 3 tego przepisu – zrzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów. Wypowiedzenie umowy wiąże się z określonymi skutkami, które są zróżnicowane w zależności od tego, kto wypowiada umowę. Jeżeli uczynił to dający zlecenie, to powinien przyjmującemu zlecenie: zwrócić uzasadnione wydatki, a przy odpłatnym zleceniu uiszczyć ponadto odpowiednią część umówionego wynagrodzenia oraz jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien naprawić także ewentualną szkodę. Jeżeli umowę zlecenia wypowiedział przyjmujący je, to powinien rozliczyć się z otrzymanych zaliczek, a jeżeli to uczynił bez ważnego powodu – jest także odpowiedzialny za ewentualną szkodę powstałą z tego tytułu.

Jednostronne stwierdzenie, że Szkoła nie zwraca studentowi opłat za studia, pomimo wypowiedzenia umowy i faktycznego niekorzystania ze świadczonych przez nią usług, nie mieści się zatem w dyspozycji art. 746 § 1 k.c. Skoro bowiem umowa o odpłatne świadczenie usług została wypowiedziana i student nie korzysta już z tych usług, odpada konieczność dalszego uiszczania wynagrodzenia przyjmującemu zlecenie, tj. Uczelni. Stosowane przez Uczelnie postanowienie stanowi zatem naruszenie istoty umowy wzajemnej, w której świadczenie jednej strony jest odpowiednikiem świadczenia drugiej.

W ocenie organu antymonopolowego, nie ulega żadnym wątpliwości, że wynik porównania kwestionowanej klauzuli z postanowieniami zawartymi w Rejestrze, pomimo odmiennego ich brzmienia, w pełni uzasadnia przyjęcie twierdzenia, że klauzule te wywołują tożsamy skutek, jak te, uznane już prawomocnym wyrokiem sądu za abuzywne. Mając to na uwadze należało uznać, że stosując kwestionowane w punkcie 1 i 3 Tabeli klauzule, Akademia Medyczna dopuściła się wykorzystywania we wzorcach umownych postanowień wpisanych już do Rejestru pod poz. 625 i poz. 727. Tak więc jej działania kolidowały z przepisami prawa, co jest wystarczające dla uznania ich za bezpodstawne. Przesądza to o spełnieniu drugiej z przesłanek analizowanego przepisu.

Klauzule punkt 2 Tablicy

Również wyniki analizy porównawczej postanowień zawartych we wzorcach stosowanych przez Akademię Medyczną z klauzulami umieszczonymi w Rejestrze (punkt 2 Tablicy) pozwalają na stwierdzenie, że – pomimo braku identyczności literalnej – stosowanie ich wywołuje tożsame skutki.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 listopada 1964r. (Dz.U. Nr 43, poz. 269 ze zm.) Kodeks postępowania cywilnego, mówiąc o właściwości miejscowej, można wyróżnić właściwość: ogólną, przemianą oraz wyłączną.

Zasadę, w zakresie właściwości miejscowej konstytuuje art. 27 K.p.c. § 1: *„Powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania”*.

Właściwość wyłączna dotyczy powództw związanych m.in. z prawem rzeczowym na nieruchomości, dziedziczeniem, stosunkami między rodzicami i dziećmi.

Przepisy dotyczące właściwości przemiennej przewidują możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia umowy, jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, przed sąd miejsca jej wykonania. W razie wątpliwości, miejsce to powinno być stwierdzone dokumentem. Przepisy te (art. 31 i nast. K.p.c.) umożliwiają powodowi dokonanie wyboru pomiędzy sądem właściwości ogólnej, a innym sądem oznaczonym w tych przepisach, w zależności, który sąd jest dla niego dogodniejszy.² Nie jest zatem dopuszczalne narzucenie właściwości przemiennej przez jedną ze stron stosunku prawnego, a jedynie następczy jej wybór w chwili powstania roszczenia wynikającego z umowy.

Artykuł 46 K.p.c. przewiduje możliwość zawarcia tzw. umowy prorogacyjnej. Zgodnie z jego treścią, strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących wyniknąć w przyszłości z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten, jeżeli strony nie postanowiły inaczej, będzie wówczas wyłącznie właściwy.

W świetle przytoczonego przepisu możliwe jest odejście od generalnego modelu właściwości ogólnej, jednak tylko wtedy, gdy jest to przedmiotem indywidualnego uzgodnienia umownego. Skuteczność takiej umowy zależy zatem od zgodnego wyrażenia woli stron, poprzez zawarcie stosownej umowy prorogacyjnej, określonej w art. 46 K.p.c.

Nie może być za taką poczytywany, wzorzec stosowany przez Uczelnię, gdyż zawiera on zbiór opracowanych (gotowych) i obowiązujących przepisów (klauzul), przygotowanych przez przedsiębiorcę, bez współudziału i woli jego kontrahentów- Studentów.

Powyższe wskazuje zatem, że w rozpatrywanym przypadku, w sytuacji konieczności rozwiązywania sporu na drodze sądowej w grę wchodzi tylko dwie właściwości, tj. ogólna i przemienne.

Według właściwości ogólnej, w przypadku, gdy powodem jest student, to powództwo powinno zostać wniesione do sądu właściwego dla siedziby Uczelni (art. 30 k.p.c.). W przypadku, gdy powodem jest Uczelnia, to sądem właściwym jest sąd, w którego okręgu student ma miejsce zamieszkania (art. 27 § 1 k.p.c.).

W przypadku właściwości przemiennej dotyczącej roszczeń wynikających z zawartej umowy o świadczenie usług edukacyjnych, właściwym będzie sąd miejsca wykonania tej umowy – czyli zazwyczaj sąd właściwy dla siedziby Uczelni (art. 34 k.p.c.).

Jak wynika z powyższego, nie w każdym przypadku sądem właściwym będzie sąd właściwy dla siedziby Akademii Medycznej w Gdańsku.

Powyżej wskazana klauzula dotyczy narzucania właściwości miejscowej sądu w przypadku powstania sporu z umowy. Zatem Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis w § 13 ust. 2 wzorców umownych, wymienionych w punkcie 2 Tabeli, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru pod poz. 397, co oznacza, iż bezprawnie naruszyła przepis art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Mając to na uwadze należało uznać, że stosując kwestionowane w punkcie 2 Tabeli klauzule, Akademia Medyczna dopuściła się wykorzystywania we wzorcach umownych postanowień wpisanych już do Rejestru. Tak więc jej działania kolidowały z przepisami prawa, co jest wystarczające dla uznania ich za bezpodstawne. Przesądza to o spełnieniu drugiej z przesłanek analizowanego przepisu.

² Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Pod redakcją K. Piaseckiego, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 1996r., str.164.

Ad 3)

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów utrwalił się pogląd, iż naruszenie interesu publicznoprawnego ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami prawa antymonopolowego dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska.³

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, iż: *„nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów”*.

Jednocześnie, jak stwierdził w cyt. powyżej wyroku z dnia 20 czerwca 2006r. Sąd Najwyższy *„zgodnie z art. 23a ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 47g⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, stanowi z mocy prawa praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów przez każdego przedsiębiorcę zawierającego umowy konsumenckie”*.

Stosowane przez Akademię Medyczną wzorce umowne wykorzystywane były przy zawieraniu umów ze studentami, zatem krąg osób ubiegających się lub zamierzających się ubiegać o kształcenie nie jest z góry określony. Biorąc pod uwagę, że konsument (student) nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, gdyż stanowi ona z góry przygotowany przez profesjonalistę zbiór postanowień, bez możliwości – w zasadniczej jego części – podjęcia indywidualnych negocjacji. Należy uznać, że działanie przedsiębiorcy, polegające na posługiwaniu się wzorcami umownymi zawierającymi postanowienie niedozwolone godzi w interes tych kontrahentów Spółki, którzy są konsumentami, przy czym należy mieć na uwadze interes nie tylko obecnych, ale i przyszłych studentów. Nie ulega wątpliwości, że w rozpatrywanej sprawie mamy do czynienia nie z indywidualnym interesem jednostki, ale ze zbiorowym interesem konsumentów, który poprzez stosowanie wobec nich działań bezprawnych doznaje uszczerbku. Tak więc i trzecia przesłanka analizowanego przepisu została, w przedmiotowej sprawie, spełniona.

W tym stanie rzeczy, po wykazaniu, że skarżony przedsiębiorca dopuścił się w obrocie konsumenckim działań bezprawnych poprzez stosowanie wzorca umownego, zawierającego postanowienie uznane za niedozwolone i wpisane do Rejestru, czym naruszył zbiorowy interes konsumentów, należało orzec, jak w sentencji.

Zgodnie z brzmieniem art. 23c ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu w decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nakazuje zaniechanie jej stosowania.

Mając na uwadze wszystkie okoliczności sprawy, Prezes UOKiK orzekł jak w sentencji.

³ Por. wyrok SA z 24.01.1991 r., XV Amr 8/90; 4.07.2001 r. XVII Ama 108/00; 23.20.2002 r. XVII Ama 133/2001).

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów, w związku z art. 479²⁸ § 2 K.p.c., od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Gdańsku.

Otrzymuje:

Akademia Medyczna w Gdańsku
ul. M. Skłodowskiej-Curie 3a
80-210 Gdańsk